

MASALLAR

HILFMAN
YESSE

13. BASKI

Çeviri: İRİS KANTEMİR

HERMANN HESSE
MASALLAR

Can Modern

Masallar, Hermann Hesse

Almanca aslından çeviren: İris Kantemir

Die Märchen

© 1955, Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main

© 1994, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main ve Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1994

13. basım: Aralık 2021, İstanbul

Bu kitabın 13. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Özkaracan Matbaacılık ve Ciltçilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62 Bağcılar / İstanbul

Sertifika No: 45469

ISBN 978-975-07-3386-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750733864

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HERMANN HESSE

MASALLAR

ÖYKÜ

1946 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Almanca aslından çeviren

İris Kantemir

♥can

Hermann Hesse'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Çarklar Arasında, 2002

Doğu Yolculuğu, 2002

Kaplıcada Bir Konuk, 2002

Siddhartha, 2002

Demian, 2003

Peter Camenzind, 2003

Gençlik Güzel Şey, 2012

HERMANN HESSE, 1877'de Almanya'nın Baden-Württemberg eyaleti, Calw kasabasında doğdu. İlk şiirini yirmi beş yaşında yazdı. Bunu *Peter Camenzind*, *Çarklar Arasında*, *Gertrud*, *Rosshalde*, *Demian* ve diğer romanları izledi. Jung'un öğrencisi Lang ile dostluğu Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgiyi körükleyerek şiirsel iç dünyasını zenginleştirdi. İnsancılığı, barışseverliği ve insan yaşamını irdeleyen felsefesi *Bozkırkurdu*, *Narziss* ve *Goldmund* ile *Siddhartha* adlı romanlarında özellikle belirgindir. *Boncuk Oyunu* adlı romanından sonra 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü de alan Hesse'nin Doğu edebiyatı ve mistisizmine düşkünlüğü, bireysel bunalımların çözümünü Doğu felsefesinde arayışı, 1960'lı yıllarda canlanan Budizm ve Zen Budizm akımlarının da yardımıyla onun, özellikle Amerikan hippie gençliği arasında en çok okunan yazarlar arasına girmesini sağladı. Hermann Hesse, 1962 yılında öldü.

İRİS KANTEMİR, Ankara'da doğdu. TED Ankara Koleji ve DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi ve yüksek lisansını yaptı. Uzun yıllar Almanya'da kaldıktan sonra ODTÜ, Kadıköy Maarif Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi'nde ders verdi. 1990 yılında emekli oldu. *Cumhuriyet Kitap'* ta yazıları yayımlandı. Hermann Hesse'nin *Bozkırkurdu* ve *Masallar'ını*, Thomas Mann'ın *Seçilen* ve *Büyülü Dağ'ını*, Amy Tan'ın *Mutfak Tanrısı'nı*, Carson McCullers'in *Düğünün Bir Üyesi'ni*, Juli Zeh'nin *Kartallar* ve *Melekler'ini*, Ketil Norstad'ın *Erling'in Düşüşü'nü* ve Carl Gustav Jung'un otobiyografisi *Anılar, Düşler, Düşünceler'i* Türkçeye kazandırdı.

İçindekiler

Cüce	11
Gölge Oyunu	33
Kent	40
Doktor Knölge'nin Sonu	47
Güzel Düş	55
Flüt Düşü	61
Augustus	69
Ozan	92
Orman Adamı	100
Başka Bir Gezegenden Garip Haberler	108
Faldum	124
Zor Geçit	143
Düşler	150
Avrupalı	165
Devlet	174
Ressam	180
Hasır Koltuktan Masallar	186
Iris	190
Bir Sobayla Söyleşi	211
Piktör'un Dönüşümleri	214

Büyücünün Çocukluğu	220
Düş Gezintileri	240
Kral Yu	255
Kuş.....	262
İki Kardeş.....	281

CÜCE

Kai’de, o akşam masalcı dede Cecco söze şöyle başladı:

“İzin verirseniz beyler, bugün size çok eski bir öykü anlatmak istiyorum. Güzel bir hanımefendiye, bir cüceye, bir aşk iksirine, bağlılığa, nankörlüğe, sevgiye ve ölüme değinen bir öykü bu. İster eski olsun ister yeni, bütün serüvenler ve öyküler başka ne anlatır zaten.

Soylu Battista Cadorin’in kızı Margherita Cadorin, bir zamanlar, Venedikli güzellerin en güzeliydi. Onun için yazılmış olan dizelerin, bestelenmiş ezgilerin sayısı, Büyük Kanal boyunca dizilmiş sarayların kavisli penceyelerinden, bir ilkbahar akşamında, Ponte del Vin ile Dogana arasında gidip gelen gondollardan daha çoktu. İster Venedikli, ister Muranolu, ister Padovalı olsun, genci yaşlısı, yüzlerce soylu onu düşlemeden tek bir gece bile geçiremez, sabah uyandıklarında da, onu bir an görebilme umuduyla yanıp tutuşurlardı. Koca kentte, soylu genç kadınlar arasında Margherita Cadorin’i kıskanmayan birini bulmak olanaksızdı. Onu anlatmaya sözcüklerim yetmez. Bu nedenle yalnızca şunu söyleyeceğim. Uzun boylu, servi endamlı bir kızdı. Saçları havayı, topukları yeri okşardı. Eğer Tiziano onu görmüş olsaydı, bir yıl boyunca, onun dışında başka bir şeyin ya da başka birinin

resmini yapmayı aklının ucundan bile geçirmezdi.

Giysiler, danteller, altın işlemeli Bizans brokarları, değerli taşlar ve takılardan yana da zengindi. Sarayında zengin ve görkemli bir havada dolaşır, ayakları Türk halılarından başka halılara basmazdı. Dolapları gümüş takımlarla tıka basa doluydu, masaların üzerleri de en iyi cinsten örtüler ve olağanüstü porselen takımlarla ışıltılı parlardı. Oturma odasının yeri güzel mozaiklerle, duvarlar ve tavanlarsa brokardan, ipekten yapılmış goblenler ve değerli, güzel tablolarla donanmıştı. Gondolcuları, sandalcıları, her an hazır bekleyen hizmetlileri de boldu.

Kuşkusuz, tüm bu gözü okşayan değerli eşyaların daha güzelleri başka evlerde de vardı. Cadorinlerinkinden daha dolu dolapları, daha değerli eşyaları, halıların ve takıların insanların yaşadığı, daha zengin sarayları olan zengin bir kentti o zamanlar Venedik. Ama Margherita, en zenginlerin bile sahip olamadığı ve bu nedenle hasetten çatır çatır çatladıkları paha biçilmez bir şeye sahipti. Bu, Filippo adında, bir karış boyunda, çift kamburlu, küçücük, ama olağanüstü bir cüceydi. Herr Vittorio Battista onu, gezilerinden birinde, Kıbrıs'tan getirdiğinde, yalnızca Yunanca ve Arapça konuşabiliyordu. Oysa sonradan öyle düzgün bir Venedik lehçesiyle konuşur olmuştu ki, Riva'da ya da San Giobbe Kilisesi'nin avlusunda doğmuş sanırdınız. Sahibesi ne denli güzel ve alımlıysa, Cüce de o denli çirkindi. Bir kilisenin kulesi, bir balıkçı kulübesinin yanında nasıl daha yüksek ve yüce durursa, bu eciş bücüş yaratığın yanında sahibesi de öylesine endamlı ve gösterişli duruyordu. Cüce'nin, koyu kahverengi elleri buruşuk, eklemeleri yamuk yumuk, yürüyüşü anlatılamayacak denli gülünç, burnu kocaman, ayaklarıysa yayvandı. İçte doğru basardı. Ama giyimine diyecek yoktu, ipek ve altın işlemeli kumaşlardan yapılmış giysiler içinde prensler gibi dolaşır dururdu.

Bunlar bile Cüce'nin değerli bir mücevher sayılmasına yeter de artardı. Yalnız Venedik'te değil, kuzeyi de katarsak, belki de tüm İtalya'da ondan daha değişik, daha eğlendirici birini bulmak olanaksızdı. Satılık olsaydı, birçok kralın, soylunun ve zenginin onu altınla tartarak satın almak için can atacağını söylemeye gerek bile yok.

Belki de bazı saraylarda ya da zengin kentlerde bücürlükte ve çirkinlikte Filippo'yla yarışacak cüceler vardı, ama bunların hiçbirinin ruh derinliği ve yetenekte, onunla aşık atamayacağı kesindi. Yalnızca zekâsı, on kişinin zekâsına bedeldi ve bir bölük insanla başa çıkabilecek düzeydeydi. Üç dili anadiliymişçesine akıcı konuşabiliyor, tarih, akıl verme ve yaratıcılıkta herkesten üstün olduğunu kanıtıyor, eski öyküleri anlatmakla kalmıyor, yeni öyküler yaratıyor, akli başında konuşmalar kadar en berbat tartışmalara da girebiliyor, istediği zaman insanları nasıl kolayca güldürebiliyorsa, o denli çabuk da kızdırabiliyordu.

Gökyüzünde tek bir bulutun bile görülmediği günlerde, o zamanlar âdet olduğu üzere, Margherita olağanüstü güzellikteki saçlarının rengini açmak için damdaki küçük balkona çıkar, iki oda hizmetçisi, Afrika papağanı ve Cüce Filippo'nun eşliğinde güneşte otururdu. Hizmetçiler, hanımefendinin saçlarını ıslatıp geniş kenarlı şapkasının üzerine yayarlar, gülsuyu ve kolonyayla tararlar, bu sırada da kentte olan biten her şeyi, ölümleri, kutlamaları, düğünleri, doğumları, hırsızlıkları, gülünç olayları anlatıp gevezelik ederler, papağan da güzel renkli kanatlarını çırparak, bir şarkıyı ıslıkla çalmak, keçi gibi melemek ve 'İyi geceler' demekten oluşan üç becerisini sergilerdi. Cüce, hanımefendiye yakın bir yere oturur, hücum eden sivrisineklere ve hizmetçilerin gevezeliklerine aldırmadan, kızgın güneşte kavruarak elyazması eski kitapları okurdu. Bir süre sonra, her zaman olduğu gi-

bi, renkli kuşun gözleri kapanmaya başlar, uykuya dalar, hizmetçilerin konuşmaları cansızlaşır, sonunda sesleri sedaları kesilir, işlerini yorgun ve isteksiz sürdürürlerdi. Dünyanın neresinde öğle güneşi bir Venedik sarayının damındaki gibi yakıcı olabilir? Bir süre sonra hanımefendinin de canı sıkılmaya başlar, hizmetçilere saçlarını çarçabuk kurutmalarını buyurur ya da beceriksizliklerinden dolayı onları bir güzel azarlardı. En sonunda da hep, 'Alın şunun kitabını!' diye bağırdı.

Hizmetçiler Filippo'nun kitabını dizlerinden çekip alırlar, o da onlara öfkeyle bakar, ama hemen kendini toplayıp kibarca hanımefendinin ne arzu ettiğini sorar, o da bir öykü anlatmasını isterdi.

O zaman Cüce, 'Düşünmem gerek,' der ve düşüncelere dalar.

Eğer suskunluğu uzun sürerse, hanımefendi ona sabırsızca seslenir, ama o hiç istifini bozmadan, bedenine oranla çok büyük olan ağır kafasını sakın sakın sallar, 'Biraz sabırlı olun. İyi öyküler az bulunan av hayvanlarına benzer. Gizli yerlerde saklıdırlar. Onları bulabilmek için uzun süre dar geçitlerin ağızlarında ve ormanın derinliklerinde pusu kurup beklemek gerekir,' diye yanıtlardı.

Ama yeterince düşünüp bir kez anlatmaya başladığında da, hiçbir şeyi esirgemez, bir dağdan durmamacasına dökülen bir çağlayan gibi, öykü bitene dek, suyun yüzeyindeki en küçük ot parçasından gök kubbenin yansımalarına dek her şeyi anlatır da anlatırdı. Papağan uyur, düş gördüğünde eğri gagasını gıcırdatırdı. Küçük kanallardaki su öylesine durgun olurdu ki, evlerin sudaki yansuları resimlerdeki gerçek duvarlar gibi kıpırtısız uzanır, güneş düz damı kavurur, hizmetçilerse uykuyla savaşıyorlar zor zahmet işlerini yapmaya çalışıyorlardı. Oysa Cüce'nin hiç uykusu gelmez, sanatını sergilemeye başladığında bir sihirbaza ya da bir krala dönüşür, güneşi

söndürür, soluk almadan kendisini dinleyen sahibesini ister yağmurlu karanlık ormanlarda, ister denizin serin mavi derinliklerinde ya da gizemli uzak ülkelerde dolaştırabilirdi, çünkü o anlatım sanatını, hepsi birer sihirbaz olan ve dinleyenlerin ruhlarıyla bir çocuğun topla oynadığı gibi kolayca oynayan masalcıların önemsendiği Doğu ülkelerinde öğrenmişti.

Öyküleri çoğu zaman o uzak ülkelerde başlamazdı; çünkü dinleyenlerin ruhları oralara kolayca ulaşamazdı. Bu nedenle o anda gözlerinin önünde duran, yakınlarındaki bir cisme, örneğin ipek bir mendile ya da altın bir tokaya değinerek daha önce bu şeylere sahip olanları, onların efendilerini ve satıcılarını anlatarak söze başlar, sahibesinin hayal gücünü nereye isterse oraya yönlendirirdi. Böylece öykü gerçeklik kazanır, sarayların damlarından satıcıların kayıklarına, limandaki kayıklardan gemilere ve oradan da dünyanın en uzak köşelerine doğru su gibi akıp giderdi. Onu dinleyen, geziyi kendisinin yaptığını sanır, Venedik'te sessizce otururken ruhu sevinçle ya da korkuyla uzak denizlerde ve olağanüstü yerlerde dolaşır dururdu. İşte Filippo öykülerini böyle anlatırdı.

Bu olağandışı ve genellikle Uzakdoğu'yla ilgili öykülerin yanı sıra gerçek serüvenleri, eski ve yeni olayları, Kral Aienias'ın gezilerini ve çektiği acıları, zengin Kıbrıs'ı, Kral Ohannes'i, sihirbaz Virgilius'u ve Amerigo Vespucci'nin zorlu yolculuklarını da anlatırdı. Üstelik hemen o anda şaşırtıcı öyküler kurmakta da üstüne yoktu. Bir gün sahibesi uyuklayan papağana bakıp, 'Hadi bakalım, mademki her şeyi biliyorsun, kuşumun düşünce de ne gördüğünü de bil,' dediğinde, kısa bir duraksamadan sonra, papağan kendisiymişçesine uzun bir düşünce anlatmaya koyulmuş, tam sonuna vardığında da papağan uyanmış, keçi gibi meleyerek kanatlarını çırpmaya başlamıştı. Başka bir gün de sahibesi bir taş alıp balkonun

parmaklıklarından öteye fırlatmış, taş aşağıdaki kanalın suyuna çarptığında, çıkan sesi duyunca da, 'Söyle bakalım Filippo, taşım nereye gitti?' diye sormuş, Cüce de hemen taşın nasıl denizaneleriyle, balıklarla, yengeçlerle, istiridyelerle, batık gemilerle, suda yaşayan cinlerle, perilerle ve deniz kızlarıyla karşılaştığını, onların tümünün yaşamlarını ve başlarından geçen olayları ayrıntılarıyla bilip anlatmıştı.

Margherita, birçok zengin ve güzel hanımefendi gibi kibirli ve katı yürekliydi, ama Cücesine çok düşkündü. Herkesin ona iyi ve saygılı davranmasına özen gösterirdi. Yalnızca kendisi onu kızdırmayı bir oyuna dönüştürmüştü. Ne de olsa Cüce onun malıydı. Bazen tüm kitaplarını saklar, onu papağanın kafesine kapatır ya da yürümekte zorlanacağını bildiği için götürüp parke döşeli salonun ortasına bırakırdı. Filippo onun, bunların hiçbirini kötü niyetle yapmadığını bilir, hiç yakınmaz, ama hiç de unutmazdı. Öykülerinin ve masallarının aralarına bu olayları sokuşturur, hanımefendi de sesini çıkarmazdı. Onu çok kızdırmaktan korkardı, çünkü kimsenin Cüce'nin gizli bilimlerini ve yasak iksirleri iyi bildiğinden kuşkusu yoktu. Onun hayvanlarla konuşma sanatında usta olduğunu kesinlikle biliyorlardı. Havanın nasıl olacağını, fırtına olup olmayacağını bilmekte hiç yanılmazdı. Ama birileri onu bu tür sorularla sıkarsa, eğri büğrü omuzlarını silker, onlar da ağır kafasını zor zahmet sallamaya çalıştığını görünce sordukları soruyu unutup gülmekten kırılırlardı.

Her insan gibi Filippo'nun da kitaplarının yanı sıra canlı birine ve sevgiye gereksinmesi olduğu için kendine olağandışı bir arkadaş seçmişti. Ona ait olan ve geceleri onunla uyuyan küçük, kara bir köpekti bu. Kim olduğu bir türlü anlaşılamamış hayranlarından birinin armağanı olan bu köpeği, hanımefendi bazı koşullarla Cüce'ye bırakmıştı. Daha ilk geldiği gün köpek şanssızlığa uğramış,

bacağı, dūŝen bir dolap kapağının altında sıkıŝıp kalmıŝtı. Bacağı paramparça olduğu için ldürölmesine karar verilmiŝ, ama Cüce, köpeğin ona verilmesini istemiŝ ve böylece köpek ona armağan edilmiŝti. Cüce köpeğe çok iyi bakmıŝ, o da kısa sürede iyileŝerek kurtarıcısına derin bir minnetle bađlanıvermiŝti. Bacağı sakat kaldığı için topallayarak yürüyebiliyor, böylece tam geliŝmemiŝ efendisine daha da yakıŝıyor ve Filippo bu yüzden birçok alaya katlanmak zorunda kalıyordu.

Cüce'yle köpeği arasındaki bu sevgi birçoklarına gülünç geliyordu, ama alayları her zaman iten değildi; çünkü, sanırım, birçok zengin soylu, en yakın arkadaŝlarıncaya bile, Filippo'nun bu çarpık bacaklı Bolognalıyı sevdiği kadar sevilmiyordu. Ona Filippino adını vermiŝti. Kısaca Fino diye çağırıyordu. Ona bir ocuk kadar ŝefkatli davranıyor, onunla konuŝuyor, lezzetli yiyeceklerle besliyor, küçük Cüce yatağında uyumasına izin veriyor, onunla uzun süre oynuyor, kısacası acınası, yersiz yurtsuz yaŝamının tüm kısır sevgilerini bu zeki hayvana veriyor, bu nedenle de hizmetçilerin ve sahibesinin alaylarına hedef oluyordu. Oysa bu hiç de gülünecek bir şey değildi. Öyle olmadığını da yakında anlayacaksınız; çünkü bu sevgi yalnızca Cüce'ye ve köpeğine değil, tüm ev halkına büyük bir felaket getirdi sonunda. Böyle küçük, sakat bir köpek için bu denli çok sözcük harcamamı yadırgadınız belki de, ama önemsiz gibi görünen birçok ayrıntının çok kötü yazđılara neden olduğunu gösteren örnekler hiç de az değildir.

Seçkin, zengin ve yakıŝıklı birçok erkek gözlerini Margherita'dan ayıramıyor, onun resmini yüreklerinde taşıyordu. Oysa o, dünyada hiç erkek yokmuŝçasına soğuk ve gururlu olmakta direniyordu. Bunun nedeni yalnızca Giustinianilerin kızı olan annesi Donna Maria'nın ölümüne dek, onu çok katı yetiŝtirmiŝ olması değildi. Sevgi-

ye açık olmayan gururlu bir yapısı vardı ve haklı olarak Venedik'in en kalpsiz güzeli olarak tanınıyordu. Padovalı genç bir soylunun onun yüzünden Milanolu bir subayla yaptığı düelloda, ölmeden önce söylediği son sözleri ona aktardıklarında beyaz alına tek bir gölge bile düşmedi. Kendisi için yazılan şiirlerle de sürekli alay ederdi. Kentin önde gelen ailelerinden ikisinin oğulları aşağı yukarı aynı zamanda ona talip olduklarında, babasının ısrarlarına karşın direndi, bu nedenle de iki aile arasında uzun süren tatsızlıklar oldu.

Oysa kanatlı küçük tanrı haşarıdır, gözüne kestirdiğini kaçırmayı da hiç sevmez. Üstelik böyle güzel biri olursa. Nasıl ki en zor kışları, sıcak ve tatlı baharlar izlerse, gururlu ve ulaşılmaz bilinen kadınları da ansızın çılgın bir aşk sarıverir. Margherita da Murano'da bir bahçede verilen bir davette, Doğu'dan yeni gelmiş genç bir deniz subayına gönlünü kaptırdı. Adı Baldassare Morosini'ydi. Gözlerini ondan ayıramayan Margherita onu hiç de soylu ve gösterişli birine benzetememişti. Kendisi ne denli aydınlık ve pırıl pırıl biriye, o da o denli karanlık ve güçlü görünüyordu. Ona baktığınızda, uzun süre uzak ülkelerin denizlerinde kaldığını ve serüveni seven bir insan olduğunu anlıyorsunuz. Yanık tenli alnı, kafasından düşüncelerin şimşek hızıyla akıp gittiğini belli ediyor, kavisli iri burunlu yüzündeki keskin kara gözleri ıslık ıslık parlıyordu.

Margherita'yı fark etmesi uzun sürmedi kuşkusuz. Adını öğrenir öğrenmez de onunla ve babasıyla tanışmak için elinden geleni yaptı. Tanıştırılırken de, tüm incelikleri ve iltifatları bolca kullanmaktan kaçınmadı. Aşağı yukarı gece yarısına dek süren davet boyunca, olanaklar el verdiğince Margherita'dan uzak düşmemeye özen gösterdi, o da genç subayın kendisine ve çevresindekilere söylediği her bir sözcüğü, İncil'deki sözcüklerden daha dikkatli dinledi. Tahmin edebileceğiniz gibi, Herr Baldassare'nin

Siddhartha ve *Bozkırkurdu* gibi yapıtlarıyla büyük üne erişen Hermann Hesse, insanları kendi yaşamlarını yeniden kurmaya çağıran ve Doğu gizemciliğini yücelten eserleriyle geniş bir okur kitlesine ulaşmış, 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülmüştür. Yazar, büyükler için kaleme aldığı masalları içeren bu kitapta, "Hayal gücü ve duyguları paylaşabilme yeteneği, sevginin türlerinden başka bir şey değildir," diyerek, çoktan unuttuğumuz çocukluk cennetimizi anımsamamıza ve bize en yakın büyü olan düşlerimizi izlememize olanak sağlıyor. Bu şiirsel masallar, yetişkinlerin çoktan yitirdiği, çocuklara özgü duyguların yeniden peşine düşüyor. Doğu gizemciliğini Batı masallarındaki motiflerle harmanlayan Hesse, okuyucuyu, yerleşik uygarlık biçimlerinden kurtulmaya, insanoğlunun öz benliğini bulmaya yöneltiyor.

#birvarmışbiryokmuş #hayaller #sevgi #hayatdersleri #doğa
#sembolizm

